

Yttrande över Betänkande Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling (SOU 2013:12)

Stockholms Stadsmission har inbjudits att yttra sig över rubricerad utredningen, och lämnar därför följande synpunkter och kommentarer.

Sammanfattande kommentarer

Stockholms Stadsmission delar flera av de förslag som presenteras i utredningen och gläds över att civilsamhället verkligen finns problematiserad i flera avsnitt.

Stadsmissionen har vissa särskilda förutsättningar att förhålla sig till för att kunna bedriva verksamhet. Helt avgörande är kommunens respekt för att det finns samhällsuppdrag som inte kan låta sig konkurransutsättas på dagens vård- och omsorgsmarknad. Viktigt är också att det råder konkurrensneutralitet och att prisdumpning och kortsiktiga spelregler aktivt motarbetas. Stockholms Stadsmission upplever dock att både prisdumpning och kortsiktiga spelregler idag är frekvent förekommande.

Stadsmissionen anser att utredningens förslag om dialog, kategoristöd, reserverade kontrakt, innovationsupphandling, livscykelperspektivet och höjda beloppsgränser för direktupphandling skapar ett mer långsiktigt, kvalitativt och samhällsekonomiskt effektivt upphandlingsförfarande. Vidare välkomnar Stadsmissionen kriterieverksamheten för sociala hänsyn och anser att politiken ska använda sin rättighet att styra – mot en mångfald av utförare.

I utredningen saknar Stockholms Stadsmission en diskussion om det nationella handlingsutrymmet utifrån de nya EU-direktiv som antas i september 2013, där bland annat ett tröskelvärde på 750 000 euro föreslås för sociala-, hälso- och sjukvårdstjänster samt utbildningstjänster. Dessa direktiv har direkt påverkan på Stockholms Stadsmissions verksamhet och möjlighet att bedriva ickevinstdrivande vård, omsorg och skola. Stockholms Stadsmission anser att de nya direktiven ska avspeglas i svensk lagstiftning för att främja en mångfald av utförare av välfärdstjänster.

I utredningen saknar Stockholms Stadsmission ett resonemang om den nationella överenskommelse som upprättats mellan regeringen, SKL och den idéburna sektorn inom det sociala området.

Marika Markovits
Direktor Stockholms Stadsmission

Kommentarer till utvalda kapitel och stycken i utredningen

2 Målet för den offentliga upphandlingen och utredningens arbete

2.3 Den goda affären – målet med den svenska offentliga upphandlingen

Stockholms Stadsmission älskomnar att utredningen lagt stort fokus vid medborgar-/brukarperspektivet och betonat vikten av miljöhänsyn och sociala hänsyn.

Stockholms Stadsmission stödjer förslaget från ett par remissinstanser, att regeringen bör avsätta 20Mkr årligen under en treårsperiod för informationsinsatser om miljöhänsyn, sociala hänsyn och om att upphandla idéburet. Insatserna ska riktas mot beställare, leverantörer och politiker.

3 Strategisk upphandling för ökad kvalitet och effektivitet

3.3.2 Nationell styrning och ledarskap

Stockholms Stadsmission välkomnar utredningens förslag att en nationell handlingsplan för offentlig upphandling upprättas.

3.4.1 Hur man upphandlar kvalitet?

Stockholms Stadsmission anser att kvalitet endast kan upphandlas om det i avtalet finns utrymme för verksamhetsutveckling – det är nämligen i utveckling som kvalitet skapas. Detaljstyrda förfrågningsunderlag, som i sin tur biläggs avtalen, hämmar kreativitet och utveckling vilket bidrar till försämrad kvalitet i verksamheten med direkt påverkan på brukarens livskvalitet.

Stockholms Stadsmission välkomnar utredningens förslag om transformativa lösningar.

3.5.6 Slutsatser och förslag

Vid upphandling inom LOU har Stockholms Stadsmission bäst möjlighet att hävda sig inom kvalitetsupphandlingar och upphandlingar där mervärden premieras. Upphandlingar till fast pris, där prisdumpning inte kan ske, gynnar idéburna aktörer. Stockholms Stadsmission anser att politiken bör styra mot upphandling som främjar mångfald och motverkar prisdumpning.

Stockholms Stadsmission ställer sig bakom förslaget som inkommit från ett par remissinsatser, att skapa en lärandeprocess inom ramen för upphandlingsstödet. Förslaget är att det kring varje upphandling skapas lärandeseminarier dit alla potentiella utförare bjuds in. Ett sådant arbete främjar både kvalitet och förutsättningar för långsiktiga avtal.

4 Prioriterade lagstiftningsåtgärder

4.2 Dialog och förhandling mellan upphandlade myndigheter/enheter och företag

Stockholms Stadsmission instämmer i utredningens bedömning att en ökad användning av dialog i offentliga upphandlingar stärker förutsättningarna för att åstadkomma goda affärer.

4.3 Beloppsgränserna för direktupphandling

Utredningens förslag att höja beloppsgränsen för direktupphandling till 600 000kr, med ett dokumentationskrav på belopp högre än 100 000kr, välkomnas av Stockholms Stadsmission.

Dock saknar Stadsmissionen en diskussion om de nya EU-direktiv som antas i september 2013 och som förespråkar en höjning till 750 000 euro inom områdena sociala-, hälso- och sjukvårdstjänster samt utbildningstjänster.

4.5 Ökade möjligheter att beakta enskildas behov och val inom ramavtal där samtliga villkor är fastställda

Stockholms Stadsmission välkomnar valfrihet inom LOU som ett alternativ till rangordningen.

Dock anser Stadsmissionen att en översyn av valsituationen bör ske och att denna översyn bör göras inom ramen för, eller i samband med, LOV-utredningen. Översynen bör utvärdera såväl digitala verktyg som kan förenkla valsituationen såväl som personella insatser så som äldreombud, personliga ombud, konsumentvägledare m fl.

Översynen bör även inrymma en diskussion om det finns/och i så fall vilka/ valsituationer som ska vara undantagna den enskildes valfrihet (ex. ASiH).

6 Några centrala aspekter på social och miljömässigt ansvarsfull upphandling

6.2.1 Den offentliga sektorns anskaffning av varor och tjänster har under lång tid använts för att uppnå mål inom det sociala området

Stockholms Stadsmission delar utredningens ståndpunkt att upphandlingsfrågor är alldeles för viktiga för att lämnas till enskilda tjänstemän. Stadsmissionen anser att upphandlingsfrågorna är ett politiskt verktyg för samhälls-förändring och att detta perspektiv bör inkluderas i målformuleringen för upphandlingsstödet.

6.2.1 Viktigt att få med organisationer inom frivilligsfären och s k non-profit-företag

Stockholms Stadsmission välkomnar utredningens skrivelse att det är viktigt att få med idéburna organisationer. Ökat deltagande från idéburen sektor innebär ökad mångfald och fler innovativa lösningar.

6.4 Ett samhällsekonomiskt perspektiv på miljömässig och socialt hållbar offentlig upphandling

Det överskott som genereras i Stadsmissionen verksamheter återinvesteras i välfärden och utgör grunden till utveckling, kvalitet och tillväxt av Stockholms Stadsmission.

Redan idag finns det ett par metoder som kan användas för att mäta de samhällsekonomiska vinsterna av miljömässigt och socialt hållbar upphandling, så som socioekonomiska bokslut och SROI – Social Return On Investment. Men dessa metoder bör vidareutvecklas.

Stadsmissionen efterfrågar investeringar för metodutveckling och kompetensförsörjning inom detta område och anser att regeringen bör skjuta till medel för dessa investeringar.

Kap 7 En innovationsfrämjande, effektiv och miljöanpassad upphandling

7.4 Offentlig upphandling ur ett livscykelperspektiv – ett sätt att både minska kostnaderna och främja miljön

Innovation inom vård och omsorg måste ske i samarbete med brukarna.

Stockholms Stadsmission ser stor utvecklingspotential inom livscykelperspektivet och innovationsupphandling.

Stockholms Stadsmission stödjer, vilket nämnts tidigare, förslaget från ett par remissinstanser att regeringen bör avsätta 20Mkr årligen under en treårsperiod för informationsinsatser och anser att informationsspridning om livscykelperspektivet och innovationsupphandling bör ingå i dessa.

Kap 8 Socialt ansvarsfull offentlig upphandling

8.2.2 En ny kriterieverksamhet avseende sociala krav

S

Utredningens förslag om en kriterieverksamhet avseende sociala krav välkomnas av Stockholms Stadsmission, som gärna deltar i utveckling och genomförande av denna inom ramen för Stadsmissionens medlemskap i Famna.

8.3.1 Civila samhället – en viktig resurs

I avsnittet saknar Stockholms Stadsmission en beskrivning av brukarorganisationerna.

8.3.2 Upphandling eller bidrag

Det som kännetecknar Stockholms Stadsmission är att nya verksamheter och projekt startas utifrån behov hos medborgarna – inte utifrån affärsidé. Denna drivkraft, att se behov och möta behoven, är en viktig komponent i samhällsbygget och får inte försvinna i en kommersialisering.

Stadsmissionen anser att det finns samhällsuppdrag som inte låter sig konkurrensutsättas och att politiken på lokal, regional och nationell nivå har en rättighet, möjlighet och skyldighet att styra mot önskvärda mål.

Stockholms Stadsmission vill understryka att det krävs *långsiktiga spelregler* för att Sveriges Stadsmissioner ska kunna fortsätta möta medborgarnas behov, i kombination med olika former av avtal, kontrakt, partnerskap, samarbeten och bidragsformer.

8.3 Civila samhället – en viktig resurs

I utredningen tydliggörs civilsamhällets betydelse som röst och utförare vilket är glädjande. Men för att civilsamhället ska ha möjlighet att ta plats och växa måste politiker, vilja och våga, tänka nytt.

För att stimulera civilsamhällets möjligheter på vård- och omsorgsmarknaden anser Stockholms Stadsmission att politiken bör styra så att lokala och regionala kontrakt kan tilldelas sektorn direkt.

8.3.3 I vilken mån påverkas bidragsgivningen av EU:s statsstödsregler?

Stockholms Stadsmission välkomnar förslaget att upphandlingsstödet får i uppdrag att se över hur bidragsgivningen påverkas av EU:s statsstödsregler.

8.3.4 Kategoristöd för den sociala ekonomin

Stockholms Stadsmission välkomnar den vägledning för kategoristödet som utredningen föreslår.

8.4 Reserverade kontrakt till arbetsintegrerande sociala företag

Förslaget med reserverade kontrakt för arbetsintegrerade sociala företag välkomnas av Stockholms Stadsmission men bör utvidgas till att även gälla sociala medicinska funktionshinder, exempelvis missbruk, kriminalitet ibland kombinerat med neuropsykiatriska funktionshinder så som ADHD, Asperger mm.

9 Små och medelstora företags deltagande i offentliga upphandlingar

Stockholms Stadsmission välkomnar utredningens förslag med insatser för små och medelstora företag.

Stadsmissionen vill uppmärksamma utredningen på att majoriteten av de idéburna organisationerna till omsättning räknas som små organisationer, samtidigt som flera av dem räknas som stora till antalet anställda.

Kännetecknande för idéburna organisationer är också att de ofta startar nya företag *inom* befintlig verksamhet – men utesluts då från nyföretagarstödet eftersom det stödet endast går till mindre organisationer. Sektorn, som redan saknar riskkapital, hämmas ytterligare i sin tillväxt av uteblivna utvecklingscheckar. Stockholms Stadsmission vill framhålla vikten av att detta ses över i syfte att

säkerställa brukarens rätt att välja vård och omsorg och den idéburna sektorns möjlighet till tillväxt och konkurrenskraft.

9.4.3 Intresseorganisationen Företagarna visar att deltagandet av små företag ligger kvar på samma nivå som tidigare år

Stockholms Stadsmission saknar i detta avsnitt en diskussion om hur det ser ut för de idéburna aktörerna.

9.6.1 Uppdelning av kontrakt i delkontrakt – en nyhet

Stockholms Stadsmission välkomnar möjligheten att lämna anbud på delkontrakt.

10 En nationell upphandlingsstatistik

Stockholms Stadsmission vill här understryka vikten av att de idéburna aktörerna inom vård och omsorg identifieras i den nationella upphandlingsstatistiken.

Idag är det ett tillväxthinder för idéburna utförare att det inte går att plocka fram tillförlitlig data över sektorn för uppföljning, utvärdering och forskning. Även i ett internationellt perspektiv är det viktigt att kunna se och jämföra idéburen verksamhet i förhållande till annan privat verksamhet.